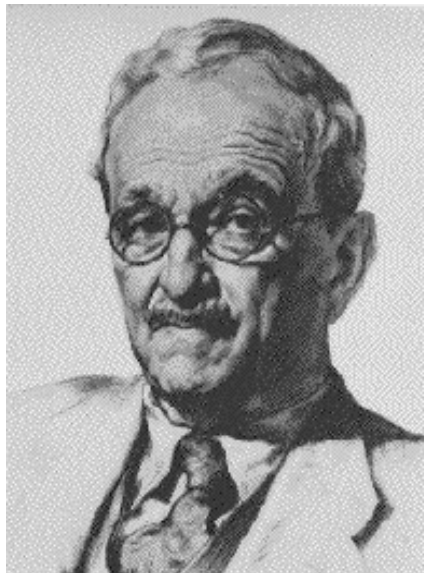

Kar precej odličnih matematikov se je ukvarjalo z astronomijo, ljubiteljsko in/ali tudi poklicno. Moč svojega matematičnega znanja so najraje preskušali ob reševanju zahtevnejših astronomskih problemov. Takšni matematiki so bili J. Kepler, L. Euler, A. C. Clairaut, C. F. Gauss, U. J. Leverrier.* Nekateri so imeli radi astronomijo že od mladih dni in bi jo želeli študirali na univerzi. A so jim odsvetovali. Med take lahko prištevamo tudi našega svetovno znanega matematika iz Bleda, akademika profesorja doktorja Josipa Plemelja.

Nekaj o kometu, s katerim se je ukvarjal Plemelj

J. Plemelj je na Dunajski univerzi študiral matematiko, fiziko in astronomijo. Astronomijo je poslušal pri Edmundu Weissu, ki je v Plemljevih gimnazijskih letih prevzel katedro za astronomijo in dokončal zidavo dunajske zvezdarne.

Prof. dr. Josip Plemelj (Bled, 1873 – Ljubljana, 1967).

Na matematičnem oddelku Fakultete za matematiko in fiziko Univerze v Ljubljani so se ohranili Plemljevi zapiski predavanj o astronomiji na Dunajski univerzi. Kar dva zvezka pa sta popisana z računi, ki se nanašajo na Komet 1847 I (I pomeni, da je bil to prvi komet, odkrit tega leta).

Odkril ga je 6. 2. 1847 angleški astronom John Russel Hind (1823-1895). Bil je viden 77 dni, do 24. 4. 1847. Konec meseca marca se je najbolj približal Soncu, in to kar na 0,04 astronomske enote, tj. razdalje Zemlja-Sonce.

.....

* Gl. splet Knjižnica A. T. Linharta, Radovljica, spisa *Vesolje in ljudje*, 1. in 2. del.

Osnovne podatke (elemente) tira kometa je prvi izračunal praški astronom Karl Hornstein (1824-1882). Svoje izračune je objavil leta 1870 v akademski reviji na Dunaju.

Edmund Weiss (1837-1917).

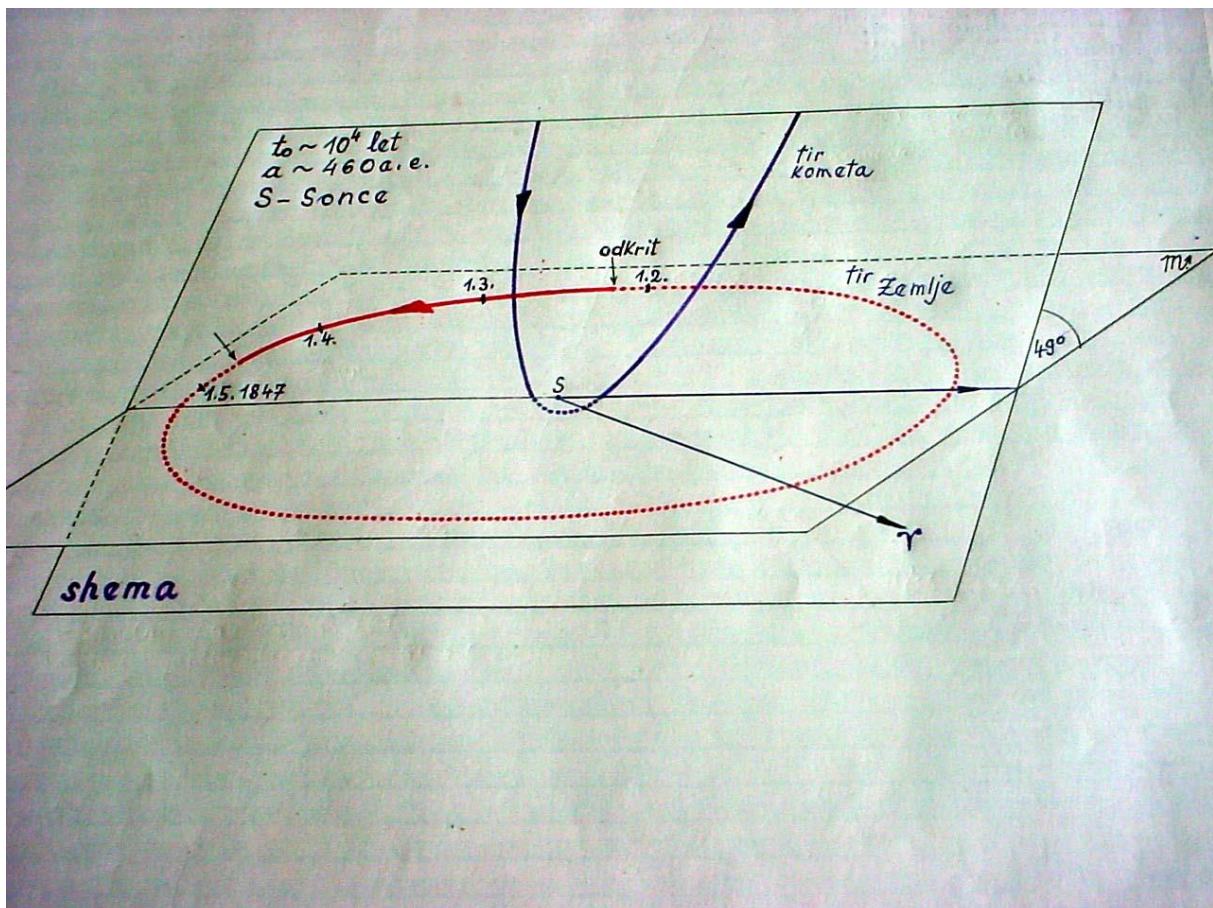
Zakaj se je Plemelj ukvarjal s tem kometom, ni jasno. Po vsej verjetnosti je šlo za kakšno študentsko seminarsko nalogo iz nebesne mehanike. Natančnejši pregled zapiskov pove, da je Plemelj na osnovi že danih podatkov o tiru kometa izračunal sedem njegovih navideznih leg, to je leg na nebu, in tako ugotovil, v katerih ozvezdjih je bil takrat komet viden (spomladi leta 1847). V glavnem se je gibal v ozvezdjih Andromede in Rib.

Dunajski univerzitetni astronomski observatorij, osnovan leta 1888.

Plemelj je tudi izračunal enačbo ravnine gibanja kometa 1847 I v prostoru in glede na lege na nebu vsakokratno oddaljenost kometa od Zemlje in od Sonca. To je kar precej računskega dela. Vsi računi so opravljeni z logaritmi na deset decimalnih mest, kar pomeni z največjo natančnostjo.

Prilagam skico tira gibanja kometa 1847 I in nekaj tipičnih leg Zemlje v času, ko je bil komet viden. Narisal sem jo po danih podatkih.

Tir gibanja kometa 1847 I glede na tir Zemljinega gibanja okrog Sonca; Υ - pomladišče ali točka Gama, to je lega točke na nebu, v katero pride Sonce ob spomladanskem enakonočju (21. 3.) in leži v ozvezdju Rib. Z rdečo polno črto je označen tisti del Zemljinega tira, ko je bil komet opazovan, tj. od odkritja do njegovega izginotja.

Literatura:

- S. Južnič in M. Prosen, *Profesor Josip Plemelj in komet 1847 I*, Presek 33 (2005/2006), 3/26.
- S. Južnič in M. Prosen, *Profesor Josip Plemelj in komet 1847*, Jutro, Ljubljana 2006.